

к 84(2=643)6-5
7763
898286

ТОРНА

ЭРИЖАНА КОНСТАНТИН

к 84(2-643)8-5
Э 763

ЭРНЖЭНЭ КОНСТАНТИН

ТОРҮА

ШҮЛГҮД,
ДУД,
БОЛН
ПОЭМ

ХАЛЬМГ ДЕГТР ҺАРҲАЧ
ЭЛСТ—1966

Н А Р Г

ШҮЛГҮД

Иөрэл	3
Өрүн торһа	5
Майин өрүн	7
Ленинэд одлав	9
Ленинград-мана бахмж	11
Баһ наста чолучнр	14
Космонавтнр	16
Диил, дуулм комсомолм	18
Көвкр цаһан өдмг	21
Соңстн, Элст келжэнэ	23
Ленинэ дуудвар	25
Мөңк һал	29
Шүлгчд	31
Мана «Жаңһрин» баатр	34
Зүүдн	36
Дурни андһар	38
Зүркм заляр асна	40
Байрар дүүрң поезд аашна	42
Тэвдгч хаврм	44
Хар теңгсин көвэд	47
Москва, сөөһин айс	50
Үнн үксн уга	52
Һундл	53
Химий, өлзэтэ эдлвр	55
Модар зорсн толһа	57
«Өнчрвдн»	59
Дегтр ухана ундн	62
Элстэн эврэн кеерүлий	64
Белглсн шүкр	66

Иньгтэн	68
Өңгрсн цагин үнн	70
Нээрин магталмуд	72

Д У Д

Бумбржан	75
Негдгч дун	75
Хойрдгч дун	77
Нурвдгч дун	77
Цок, күүкн, домбран	78
Гернзл	79
Ленинэ ачир	80
Байрта хавр	82
Мана цага хөөч	83
Саальч күүкн	84
Доржин Очра Санж	85
Бембшэ Эрднь	87
Цаһан хурһн	89

П О Э М

Теегин зүркн	91
--------------	----

ТЕЕГИН ЗҮРКН

*Элстин 100 жилин
өөнд нэрэдсн поэм.*

Теегин телтр холас
Торлзад баран шовлзна,
Мижэ зо hatцас
Мөртө күн өвклзнэ.

Теегин жирhлhн дoльганд
Торс-торс үзгднэ,
Hoорaд улacн бoлaд
Hанцaр нээхлэдчн oднa.

Хурлhсн өлц заaгт
Хар зaлaр aснa,
Холac йовcн бээдлтэ
Хариннь cүл дeлcнэ.

«Уурха саң» теэгтм
Ухаһан өгсн бээдлтэ,
Урудад, өөдлэд шинжлэд
Улмар өөрдэд аашна.

Күдр хар мөрнь
Күчндэн ирж үгзрнэ,
Көк эрвн, чодрһн
Күзүһэн сунһж хазна.

Хойр чикән хээчлэд
Хөрү хэлэж инцхәнэ,
Хазаран мөлтлхинь күләнэд
Хальмгин һазрт дугшлна.

Мөрнәсн залу бууһад
Мөлкэд һазр альхдна,
Көк шалвас таслад
Көвчг доран хавчна.

Сала, судл негжэд
Сөг болһ этнэ,
Амнь хагсж земэд
Аһарар киилэд йовна.

Гүрмр салом тиирцгнь
Гижгинь дарж сарсана,
Гүн цецкр нүднь
Гердэд холд харвна.

*

Хая-хая теегт
Хотлсн гермүд яралдна,
Хошад цармуд зүүсн
Хагсу тергд жааглдна.

Удан көлтө цармуднь
Удн ярмдан нээхлднэ,
Улан залата хальмгудин
Уйлһта дуд соңсгдна.

Теегин хар шовуд
Тенгрин нааһур цервлднэ,
Тоорм деер саналдад
Тормта темэд ормалдна.

Тонтхр тевр сүүлтэ
Тевш дүүрм семжтэ,
Шүрүн килһ нооста
Шооһсн хөд үзгднэ.

Сацна, сүүлэн сеглэд
Сальк өрэд делсн,
Саарл, һалзн мөрд
Салан экәр идшлнэ.

*

— «Теегин иньг хальмг!»
Туужлж Пушкин бичлэ,
Таньлдхар седсн шүлгчәс
Теркә күүкнь ичлэ.

Эврэн ирсн нанд
Элгн олдхий энд?
Эзн эгл улслань
Эвинь олад күүндий!

Тиим тоолвр орад
Түңгшэд йовна залу,
Теегин аһарт диинрэд
Тотхж мөрөн зална.

Һазрин зөөр олдхла
Һаңнан болх манд,
Һазрчлж ирсн намаг
Һазалхн уга энд.

Иигж санад эн
Ицэд өөрдэд йовна,
Иргч кишгэн хээһэд
Инәһэд-ицэд аашна...

Элстин булңгд ирэд
Эмэлән авад буув,
Эргин сүүдртк булгас
Экәрһән авлго уув.

Оцл хар мөрнәннь
Олң, татуринь сулдхв,
Орсар кирслж мөргэд
Омрун дорнь этв.

Эрм цаһан элснәс
Эгтә булг турглв,

Эргин көк шалвс
Ээминь цокж үрглв.

Амһаһасн сулдсн харнь
Аман дүүргж балһв,
Эн Элстә теегт
Эзэн бүүрлж болһв.

*

Шалһан ээмдән үүрсн
Шалвуран һуйдан эвксн,
Хар тоорцг махлата
Хальмг харһад ирв.

Хойр «Менд!» Харһцхав
Хоома уга зөрлцв,
Хальмгин халун альхн
Хар угаһар атхв.

Һаран сүһлж авн
Һанзһан залу тээлв,
Һазрин эзн Бола
Һарцинь сээнәр тээлв.

— Кийков!—гигж келәд
Көк нүдәри таалв,
Кевкр хар өдмг
Көвчг деерән зүсв...

О, хээмнь, орсвчи?
Олзта булг олвчи?

Ундан хэрүлж у,
Энүнд бүүрлж бу,

Мана назр зөөртө
Махн, шөлн идэтө!
Иигж хальмг Бола
Итгж келэд суув.

Бэкрсин чингэ бултг
Бүкл делкэ багтв,
— Амрг болтн гиж
Аман цокж түрглв.

Хойр иньгин хоорнд
Хумха жөөрү кевтж,
Авад Бола цеглв
Алц, тааһар белглв.

— Хаалһчн сэн йорта,
Хар-булг гүн йоралта,
Хөөнөн цаһан хаалһта
Ханьцхд назр өлзэтө!

Хальмгин седклд ханад
Харан Қийков архлв,
Хойр хормаһинь холвад
Хоһн, байсж нээхлв.

Хар мөрн хуурхслад
Хажудан хэлэж цоңнв,
Хальмгин закрач зээсн
Хээкрэд довтлад ирв.

— Хаджасн хадлһан хаяд
Хаалһар йовсинь тосад,
«Эрлгт» элкән девсэд,
Энүнд ю кежәнәч?

Нәәмәр гүрсн шилвр
Нурһнднь тачгнж шигдв,
Нәрхн хувәснгин шуукрлһар
Намчлж Бола сөгдв...

Хәнцсн иньгнь халурхад
Харсж өрчән тосв,
Хальмг хадач омгшад
Хоюрн дегц босв...

Закрачин хар мөрнь
Зээднгәр һарч оольв,
Зүүцсн хойр үрнә
Зөвнь зөргәр дүүрв.

Элстә тег деер
Эдн арһмжан төөмдв,
Элст бээшң делдх
Эктә булг темдгль.

Закрачин хар мөрн
Зооһин бетк хазв,
Зээсңгән күлсн цулвриннь
Зәңгдәһинь Бола тәэлв...

Көк теегин көрс
Керчәд Бола зөөв,

Кийков зүүдлинъ дарулад
Кевлэд эрсинъ босхв.

Хулсн деевртә гер
Хальмгин теегт босв,
Хар-модд, уласд
Хажуднь көкрж урһв.

Бөкрсин чингә булгт
Бүкл делкә багтв,
Амрг болтн! — гиж
Аман цокж турглв...